

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VERNE, JULES

Cele 500 de milioane ale Begumei / Jules Verne ; trad. din lb. franceză și note de Ion Hobana ; cuvânt-înainte de Nicolae Manolescu. - București : Cartea Românească, 2017

ISBN 978-973-23-3181-1

I. Hobana, Ion (trad.)

II. Manolescu, Nicolae (pref.)

821.133.1

Jules Verne

CELE 500 DE MILIOANE ALE BEGUMEI

Cuvânt-înainte de
Nicolae Manolescu

Traducere din limba franceză

și note de
Ion Hobana

Ilustrația copertei: Léon Benett, *Les Cinq cents millions de la Bégum*, 1878

Les Cinq cents millions de la Bégum

Jules Verne

Ilustrații de Léon Benett

Copyright © Editura Paralela 45, 2017

Editura Cartea Românească este un imprimat al Editurii Paralela 45

Calea Victoriei 133, sectorul 1, București

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar

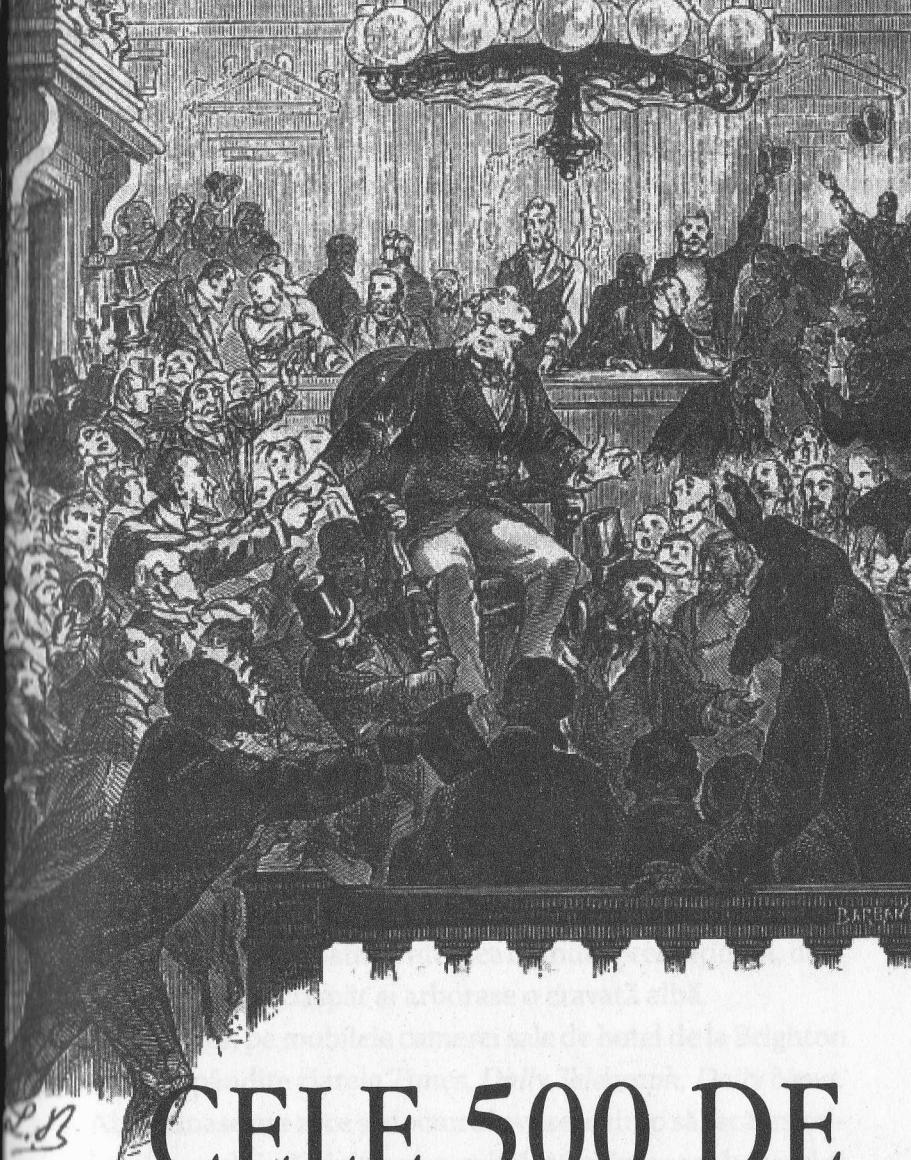
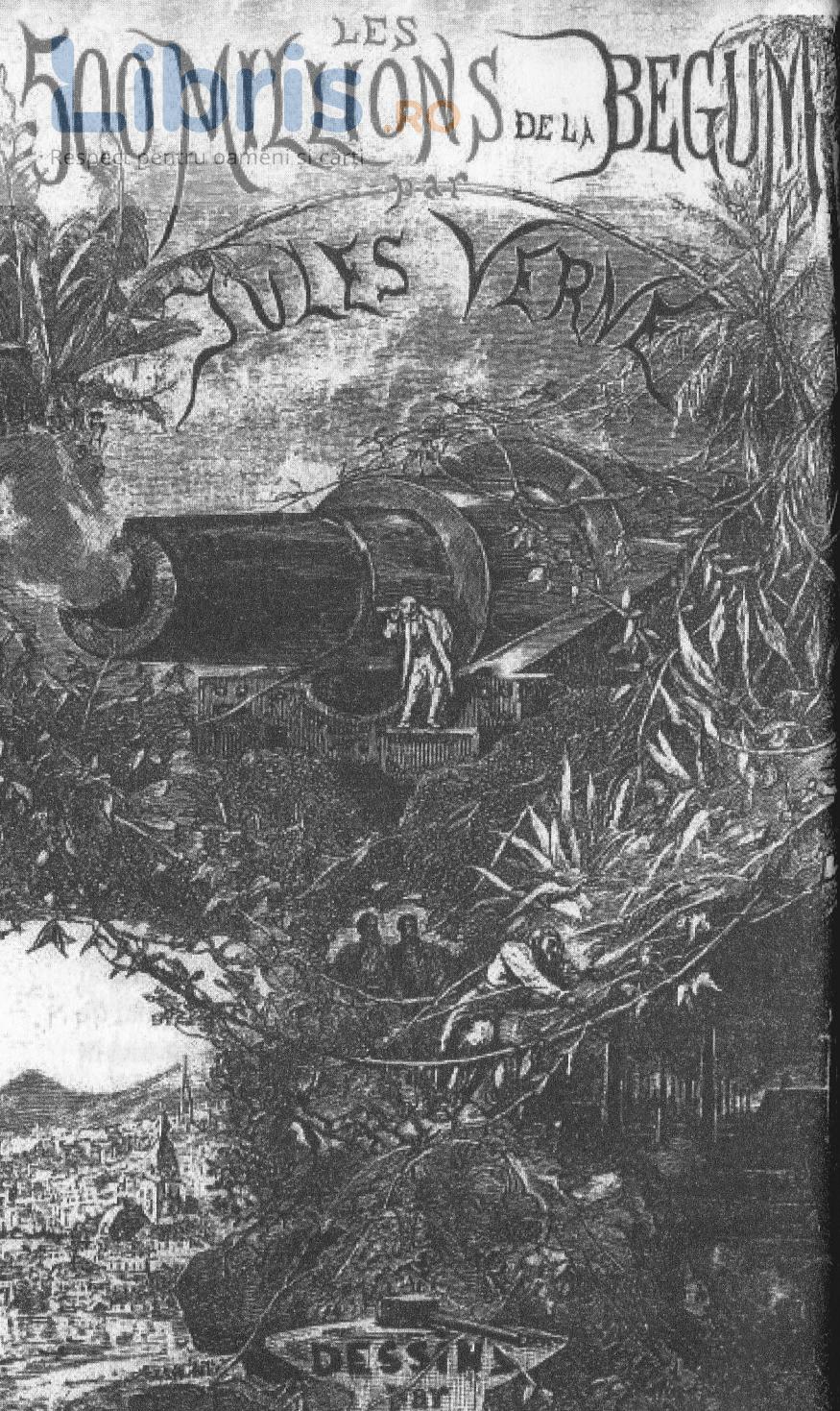
conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.cartearomaneasca.ro | www.edituraparalela45.ro

Cuprins

Cuvânt-înainte de Nicolae Manolescu	7
Capitolul I / În care Mr. Sharp își face apariția	11
Capitolul II / Doi prieteni	23
Capitolul III / Un fapt divers.....	35
Capitolul IV / Părți egale.....	46
Capitolul V / Cetatea oțelului	58
Capitolul VI / Puțul Albrecht.....	73
Capitolul VII / Blocul central	85
Capitolul VIII / Caverna dragonului	95
Capitolul IX / În captivitate	110
Capitolul X / Un articol din revista germană <i>Unsere Centurie</i>	122
Capitolul XI / Un dineu la doctorul Sarrasin	133
Capitolul XII / Consiliul	140
Capitolul XIII / Marcel Bruckmann către profesorul Schultze, Stahlstadt.....	151
Capitolul XIV / Pregătiri de luptă	154
Capitolul XV / Bursa din San Francisco	159
Capitolul XVI / Doi francezi împotriva unui oraș.....	168
Capitolul XVII / Explicații cu împușcături	178
Capitolul XVIII / Miezul sămburelui.....	185
Capitolul XIX / O problemă de familie	192
Capitolul XX / Încheiere.....	197

CELE 500 DE
MILIOANE
ALE BEGUMEI

Capitolul I

În care Mr. Sharp își face apariția

— Aceste jurnale englezești sunt, într-adevăr, bine redacțate! își spuse doctorul, trântindu-se într-un fotoliu de piele.

Doctorul Sarrasin practicase întreaga lui viață monologul, care este una dintre caracteristicile celor distrați.

Era un om de cincizeci de ani, cu trăsături fine, cu ochii vii și limpezi sub ochelarii cu ramă de oțel, cu o fizionomie în același timp gravă și plăcută, unul dintre acei înși despre care spui la prima vedere: iată un om de ispravă. La această oră matinală, cu toate că nu avea o ținută pretențioasă, doctorul era ras proaspăt și arborase o cravată albă.

Pe covor, pe mobilele camerei sale de hotel de la Brighton erau răspândite ziarele *Times*, *Daily Telegraph*, *Daily News*. Abia sunase ora zece și doctorul avusese timp să facă înconjurul orașului, să viziteze un spital, să se întoarcă la hotel și să citească în principalele ziare londoneze darea de seamă *in extenso*¹ a unui memoriu pe care-l prezintase, cu două zile în urmă, la marele Congres Internațional de Igienă, în legătură cu invenția sa: un numărător al globulelor săngelui.

¹ Pe larg (în limba latină în text).

În fața lui, o tavă acoperită cu un șerbet alb conținea un cotlet fript cât trebuie, o ceașcă de ceai fierbinte și câteva dintre acele sandvișuri cu unt pe care bucătarii englezi le pregătesc de minune, datorită pânișoarelor speciale furnizate de brutari.

— Da, repetă el, aceste jurnale din Regatul Unit sunt într-adevăr foarte bine redactate, nu se poate susține contrariul!... Cuvântul vicepreședintelui, răspunsul doctorului Cicogna din Neapole, intervențiile pe marginea memoriu-lui meu, totul e prins din zbor, pe viu, fotografiat:

Ia cuvântul doctorul Sarrasin din Douai. Onorabilul membru vorbește în franțuzește. „Auditorii mei mă vor ierta că-mi iau această libertate – spune el la început – dar ei pricep, desigur, mai bine limba mea decât aş fi eu în stare să o vorbesc pe a lor”...

— Cinci coloane cu litere mici!... Nu știu care dintre dările de seamă e mai bună, cea din *Times* sau cea din *Telegraph*... Nu poate exista mai multă fidelitate și preciziune!

Doctorul Sarrasin ajunsese aici cu reflecțiile sale, când însuși maestrul de ceremonii – cine ar îndrăzni să dea un titlu mai modest unui personaj îmbrăcat cu atâtă corectitudine în negru! – bătu la ușă și întrebă dacă „monsionu” poate fi deranjat...

„Monsionu” este numele pe care englezii se cred obligați să-l dea tuturor francezilor fără deosebire, la fel cum și-ar imagina că nesocotesc toate regulile de politețe adresându-se unui italian altfel decât cu „Signor” și unui german altfel decât cu „Herr”. La urma urmei, poate că au dreptate. Această obișnuință are avantajul incontestabil de a indica de la început naționalitatea oamenilor.

Doctorul Sarrasin luă cartea de vizită care-i fusese prezentată. Destul de surprins că i se fac vizite într-o țară unde nu cunoștea pe nimeni, el fu de-a dreptul uimit citind pe dreptunghiul minuscul de hârtie

Doctorul Sarrasin

Știa că un „solicitor” este sinonimul englez al unui grefier sau, mai precis, al unui om al legii hibrid, intermediar între notar, grefier și avocat – procurorul de odinioară.

— Ce naiba am eu de împărțit cu Mr. Sharp? se întrebă el. Să mă fi băgat fără voie în vreo încurcătură?... Ești sigur că-i pentru mine?

— O, yes, monsiou.

— Ei bine, să intre!

Maestrul de ceremonii introduce un bărbat încă Tânăr, pe care doctorul îl clasă, de la prima vedere, în marea familie a „capetelor de mort”. Buzele sale subțiri sau mai bine zis uscate, dinții săi albi și lungi, oasele temporale descărnate sub o piele pergamentoasă, tenul său de mumie și ochii mici, cenușii, sfredelitori îi dădeau drepturi incontestabile la această clasificare. Scheletul său dispărea, de la călcâie până la occiput, sub un „ulster-coat”¹ în carouri. În mâna dreaptă strângea mânerul unei valize de piele lucioasă.

Acest personaj intră, salută scurt, puse jos valiza și pălăria, se așeză fără să ceară îngăduință și spuse:

— William Henry Sharp junior, asociat al casei Billows, Green, Sharp & Co. Am onoarea cu doctorul Sarrasin?

— Da, domnule.

— Francois Sarrasin?

— Acesta este, într-adevăr, numele meu.

— Din Douai?

— Douai este reședința mea.

— Tatăl dumneavoastră se numea Isidore Sarrasin?

— Exact.

— Am stabilit deci că se numea Isidore Sarrasin.

Mr. Sharp scoase un carnet din buzunar, îl consulta și reluă:

— Isidore Sarrasin a murit la Paris în 1857, în arondismentul al V-lea, strada Taranne, numărul 54, hotelul Școlilor, actualmente dărămat.

— Într-adevăr, încuviață doctorul, din ce în ce mai surprins. Dar vreți să-mi explicați...

— Numele mamei sale era Julie Langévol, continuă Mr. Sharp, imperturbabil. Era originară din Bar-le-Duc, fiica lui Bénédict Langévol, locuind în fundătura Loriol, mort în 1812, după cum reiese din registrele municipalității numitului oraș. Aceste registre sunt o instituție foarte prețioasă, domnule, foarte prețioasă!... Hm!... Hm!... și sora lui Jean-Jacques Langévol, tambur-major în al 36-lea regiment...

— Vă mărturisesc, spuse doctorul Sarrasin, uluit de această cunoaștere aprofundată a genealogiei sale, că în anumite privințe păreți mai bine informat decât mine. E adevărat că numele de familie al bunicii mele era Langévol, dar astăzi tot ce știu despre ea.

— A părăsit pe la 1807 orașul Bar-le-Duc împreună cu bunicul dumneavoastră, Jean Sarrasin, cu care se căsătorise în 1799. S-au stabilit amândoi la Melun ca tinichigii și au rămas acolo până în 1811, anul morții Juliei Sarrasin, născută Langévol. Din căsătoria lor a rămas un singur copil, Isidore Sarrasin, tatăl dumneavoastră. Din această clipă firul să a rupt până la data morții acestuia, regăsit la Paris...

— Pot să înnod acest fir, spuse doctorul, antrenat fără voia lui de această precizie cu totul matematică. Bunicul meu s-a stabilit la Paris pentru a face educația fiului său, care voia să devină medic. A murit în 1832 la Palaiseau, lângă Versailles, unde tatăl meu își exercita profesiunea și unde m-am născut eu însumi în 1822.

— Sunteți omul meu, reluă Mr. Sharp. Frați sau surori?...

¹ Pardesi gros, larg și lung ca un halat.

— Nu. Eram singurul copil, și mama a murit la doi ani după nașterea mea. Dar, în sfârșit, vreți să-mi spuneți...
Respect pentru femeile și cărti

Mr. Sharp se ridică.

— Sir Bryah Jowahir Mothooranath, spuse el, pronunțând aceste nume cu respectul pe care orice englez îl poartă titlurilor nobiliare, sunt fericit că v-am descoperit și că sunt primul care vă prezintă omagile sale!

„E nebun, gândi doctorul. O boală destul de frecventă la «capetele de mort».”

Solicitorul ii citi diagnosticul în ochi.

— Nu sunt câtuși de puțin nebun. La ora actuală, sunteți singurul moștenitor cunoscut al titlului de baronet acordat, la cererea guvernatorului general al provinciei Bengal, lui Jean-Jacques Langévol, naturalizat cetățean englez în 1819, văduv al Begumei Gokool și posesor al uzufructului bunurilor ei, decedat în 1841 și lăsând doar un fiu, care a murit, idiot și fără urmași, incapabil și fără testament, în 1869. Succesiunea se ridică acum treizeci de ani la aproape cinci milioane de lire sterline. Ea a rămas sub sechestrul și tutelă și dobânzile au fost capitalizate aproape în întregime în timpul vieții fiului imbecil al lui Jean-Jacques Langévol... Această succesiune a fost evaluată în 1870 la cifra rotundă de douăzeci și unu de milioane de lire sterline sau cinci sute douăzeci și cinci de milioane de franci. Executându-se hotărârea tribunalului din Agra, confirmată de Curtea din Delhi, omologată de Consiliul privat, bunurile imobile și mobiliare au fost vândute, valorile¹ realizate, iar totalul a fost depus la Banca Angliei. Actualmente, el se cifrează la cinci sute douăzeci și șapte de milioane de franci, pe care-i veți putea scoate cu un simplu cec, imediat după ce veți prezenta dovezile genealogice la Curtea cancelariei. Vă stau

¹ Valori mobiliare, titluri de rentă, acțiuni, obligații reprezentând anumite sume de bani.

la dispoziție, începând de astăzi, pentru a obține de la Mrs. Trollop, Smith & Co, bancheri, orice acont veți dori.

Doctorul Sarrasin era înmormurit. O clipă, nu putu să rostească niciun cuvânt. Apoi, împins de o tresărire a spiritului său critic și neputând accepta ca un fapt experimental acest vis din „O mie și una de nopti”, izbucni:

— Dar la urma urmei, domnule, ce dovezi îmi puteți da în legătură cu această chestiune și cum ați ajuns la mine?

— Dovezile sunt aici, răspunse Mr. Sharp, bătând cu palma valiza de piele lucioasă. Cât despre felul în care v-am găsit, nimic mai firesc. Vă cau de cinci ani. Descoperirea ruedelor sau „next of kin”, cum spunem noi în dreptul englez, pentru numeroasele succesiuni fără moștenitori care sunt înregistrate în fiecare an în posesiunile britanice, este o specialitate a casei noastre. Or, moștenirea Begumei Gokool ne-a dat de lucru mai bine de cinci ani. Am făcut investigații pretutindeni, am trecut în revistă sute de familii Sarrasin, fără să-o găsim pe aceea care descinde din Isidore. Ajunsem chiar la convingerea că nu există un alt Sarrasin în Franță când, ieri dimineață, citind în *Daily News* darea de seamă a Congresului de Igienă, am fost izbit de numele unui doctor pe care nu-l cunoșteam. Controlându-mi imediat însemnările și miile de fișe privind această succesiune, am constatat cu uimire că orașul Douai scăpase atenției noastre. Aproape sigur că mă aflu pe un drum bun, am luat trenul de Brighton, v-am văzut la ieșirea din sala congresului și m-am convins. Sunteți portretul viu al unchiului dumneavoastră din partea bunicii, aşa cum este înfățișat într-o fotografie făcută după o pânză a pictorului indian Saranoni. Mr. Sharp scoase din carnetul său o fotografie și o trecu doctorului Sarrasin. Un bărbat înalt, cu o barbă splendidă, un turban cu egretă și o haină de brocart cu broderii verzi, stătea în atitudinea specifică portretelor istorice. Înfățișând un general care scrie ordinul de atac privind cu atenție la

spectator. În planul doi se distingea vag fumul unei bătălii și o șarjă de cavalerie.

— Aceste documente vă vor spune mai multe decât mine, relua Mr. Sharp. Vi le las și, dacă-mi îngăduiți, mă voi întoarce peste două ceasuri ca să primesc dispozițiile dumneavoastră.

Spunând acestea, Mr. Sharp scoase din valiză șapte, opt legături de dosare, unele imprimate, altele manuscrise, le așeză pe masă și ieși cu spatele, murmurând:

— Sir Bryah Jowahir Mothooranath, am onoarea să vă salut.

Pe jumătate convins, pe jumătate sceptic, doctorul luă dosarele și începu să le răsfoiască. Un examen rapid dovedi că povestea era cum nu se poate mai adevărată și-i risipi toate îndoielile. Cum să eziți, de pildă, în prezența unui astfel de document:

Raport către Preacinstiții Lorzi ai Consiliului Privat al Reginei, depus la 5 ianuarie 1870, privind succesiunea vacanță a Begumei Gokool de Ragginahra, provincia Bengal.

Starea de fapt. – Este vorba despre drepturile de proprietate a câtorva mehali, a patruzeci și trei de mii de beegali de pământ arabil și a unui ansamblu de clădiri, palate și case de locuit, sate, obiecte mobiliare, bijuterii, arme etc., etc., provenind din succesiunea Begumei Gokool de Ragginahra. Din expunerile supuse succisiv Tribunalului civil din Agra și Curții superioare din Delhi, rezultă că în 1819 Beguma Gokool, văduvă a rajahului Luckmissur și moștenitoare a unei averi considerabile, s-a căsătorit cu un străin, francez de origine, numit Jean-Jacques Langévol. Acest străin, după ce a servit până în 1815 în armata franceză, unde avusese gradul de subofițer (tambur-major) în al 36-lea regiment, s-a îmbarcat la Nantes după dizolvarea armatei

Loirei, ca reprezentant al patronului, pe o navă de comerț. Ajungând la Calcutta, a patruns în interiorul țării și a obținut funcția de căpitan-instructor al miciei armate indigene pe care era autorizat să-o întrețină rajahul Luckmissur. El n-a întârziat să urce până la gradul de comandant-șef și, la puțin timp după moarte rajahului, a obținut mâna văduvei lui.

Diverse considerații de politică colonială și serviciile importante aduse într-o situație primejdioasă europenilor din Agra de către Jean-Jacques Langévol, care obținuse cetățenia britanică, l-au determinat pe guvernatorul general al provinciei Bengal să ceară și să obțină titlul de baronet pentru soțul Begumei. Proprietatea Bryah Jowahir Mothoo-ranath a fost desemnată ca feudă a proaspătului baronet. Beguma a murit în 1839, lăsând uzufructul bunurilor sale lui Langévol, care a urmat-o doi ani mai târziu în mormânt. Din căsătoria lor nu rămăsese decât un fiu în stare de imbecilitate din cea mai fragedă copilărie, care a trebuit să fie pus imediat sub tutelă. Avereia i-a fost administrată cu credință până la moartea sa, survenită în 1869. Nu există moștenitori cunoscuți ai acestei immense succesiuni. Tribunalul din Agra și Curtea din Delhi, ordonând scoaterea ei la licitație, la cererea guvernului local, acționând în numele statului, avem onoarea să cerem Lorzilor Consiliului Privat omologarea acestor hotărâri etc., etc.

Urmau semnăturile.

Copii legalizate ale hotărârilor de la Agra și de la Delhi, acte de vânzare, ordine de depozitare a capitalului la Banca Angliei, un istoric al cercetărilor făcute în Franță pentru a-i găsi pe moștenitorii Langévol și o masă impozantă de documente de același fel nu mai îngăduiră nicio ezitare

doctorului Sarrasin. Era, fără discuție, „next of kin” și succesor al Begumei. Între el și cele cinci sute douăzeci șișapte de milioane depuse în subteranele băncii nu mai există decât obstacolul unei judecăți de formă, pronunțate în urma prezentării unor acte autentice de naștere și de deces!

Un asemenea noroc avea de ce să zguduie spiritul cel mai liniștit, și bunul doctor nu putu să se sustragă în întregime emoției pe care i-o provoca o certitudine atât de neașteptată. Totuși emoția sa fu de scurtă durată și se manifestă doar printr-o plimbare de câteva minute prin cameră. Își recăștigă stăpânirea de sine, își reproșa ca o slăbiciune această febră trecătoare și, aruncându-se în fotoliu, rămase câțiva timp cufundat în gânduri.

Apoi, dintr-o dată, se apucă iar să măsoare camera în lung și-n lat. Dar acum ochii săi erau luminați de o flacără curată și se vedea că o idee generoasă și nobilă se naște în mintea lui. O primi, o cântări, o lăsa să prindă aripi și până la urmă o adoptă.

În clipa aceea se auzi o bătaie în ușă. Se întorsese Mr. Sharp.

— Vă cer iertare pentru îndoilelile mele, ii spuse doctorul cu căldură. Iată-mă convins și îndatorat de o mie de ori pentru osteneala pe care v-ați dat-o.

— Niciun fel de îndatorire... o afacere ca oricare alta... meseria mea..., răspunse Mr. Sharp. Pot să sper că sir Bryah va rămâne clientul meu?

— E de la sine înțeles. Vă încredințez rezolvarea întregii chestiuni. Vă rog să renunțați la acest titlu absurd...

„Absurd! Un titlu care valorează douăzeci și unu de milioane de sterline?” spunea fizionomia lui Mr. Sharp, dar el era prea curtenitor ca să nu cedeze.

— Cum doriți. Dumneavoastră sunteți stăpânul, răspunse el. Mă întorc la Londra și aştept ordinele dumneavoastră.

— Pot să păstreze aceste documente? întrebă doctorul.

— Desigur. Avem copii după ele.

Rămas singur, doctorul Sarrasin se așeză la birou, luă o foaie de hârtie și scrise cele ce urmează:

Brighton, 28 octombrie 1871

Dragul meu băiat,

Ne-a picat din cer o avere enormă, colosală, de necrezut! Nu mă crede atins de alienație mintală și citește cele două sau trei documente pe care le adaug scrisorii mele. Vei vedea limpede că sunt moștenitorul unui titlu de baronet englez, sau mai bine zis indian, și al unui capital care depășește jumătate de miliard de franci, depus la Banca Angliei.

Nu mă îndoiesc, dragul meu Octave, de sentimentele cu care vei primi această veste. Ca și mine, vei înțelege obligațiile noi pe care o asemenea avere ni le impune și primejdiile la care poate supune ea înțelepciunea noastră. A trecut abia un ceas de când știi toate asta și de pe acum grijile unei asemenea responsabilități înăbușă pe jumătate bucuria pe care mi-o provocase la început, gândindu-mă la tine. Poate că această schimbare va fi fatală pentru destinele noastre... Modești pionieri ai științei, eram fericiti în obscuritatea noastră. Vom fi și de-acum înainte? Poate numai dacă... nu îndrăznesc să-ți vorbesc despre o idee care mi-a venit... dacă această avere însăși va deveni în mâinile noastre un nou și puternic aparat științific, o minunată unealtă a civilizației...

Vom mai vorbi despre asta. Scrie-mi, spune-mi repede ce impresie îți provoacă această veste și adu-o la cunoștința mamei tale. Sunt sigur că o va primi cu calm, ca o femeie cu judecată. Cât despre sora ta, ea este prea Tânără încă pentru ca așa ceva să-o facă să-și piardă capul. De altfel, căpșorul ei e de pe acum destul

de bine așezat pe umeri, și, chiar dacă va pricepe toate consecințele posibile ale acestei știri, sunt sigur că dintre noi toti ea va fi cel mai puțin tulburată de schimbarea survenită în situația noastră.

O căldă strângere de mâna lui Marcel, i-am rezervat un rol de seamă în toate proiectele mele de viitor.

Părintele tău iubitor,

FR. SARRASIN
D.M.P.

Doctorul puse această scrisoare într-un plic împreună cu hârtiile mai importante și o trimise pe adresa „Domnului Octave Sarrasin, elev la Școala centrală de arte și manufac-turi, strada Roi de Sicile, 32, Paris”.

Apoi își luă pălăria, își îmbrăcă pardesiul și se duse la congres. Peste un sfert de oră, nici nu se mai gândeau la mili-oanele sale!

Capitolul II

Doi prieteni

Octave Sarrasin, fiul doctorului, nu era propriu-zis un leneș. Nu era nici prost, nici de o inteligență superioară, nici frumos, nici urât, nici înalt, nici scund, nici brun, nici blond. Era șaten și, în total, reprezentativ pentru omul mijlociu.

În colegiu obținea în general un premiu doi și două sau trei mențiuni. Luase examenul de bacalaureat cu „satisfăcă-tor”. Respins prima oară la examenul de admitere în Școala centrală, fusese admis a doua oară pe locul 127. Avea o fire nehotărâtă, fiind una dintre acele ființe care se mulțumesc cu o certitudine incompletă, care trăiesc „aşa și aşa” și trec prin viață ca gâsca prin apă. Acest gen de oameni sunt în mâinile destinului asemenea unui dop de plută pe creasta unui val. După cum suflă vântul, dinspre nord sau dinspre sud, ei sunt purtați spre Ecuator sau spre Pol. Hazardul este cel care le hotărăște cariera. Dacă doctorul Sarrasin nu și-ar fi făcut oarecare iluzii în legătură cu caracterul fiului său, poate că ar fi ezitat înainte de a-i scrie rândurile pe care le-ați citit, dar un pic de orbire paternă e îngăduită chiar și celor mai strălucite spirite.

Norocul voise ca, la începutul educației sale, Octave să cadă sub dominația unei firi energice, a cărei influență ușor tiranică, dar binefăcătoare, i se impusese cu tărie. La liceul Charlemagne, unde tatăl său îl trimisese să-și isprăvească